

Support for Individuals with Specific Learning Disabilities, Their Families and Teachers in the COVID-19 Outbreak

Bora Görgün, İzmir Democracy University Education Faculty Special Education Department, 0000-0002-9080-5667

zge Balıkçı, Eskişehir Osmangazi University Education Faculty Special Education Department, 0000-0003-4632-1275

Abstract

In this study, it is aimed to examine the studies of institutions that provide support in the field of specific learning difficulties in Turkey and in the world during the COVID-19 epidemic for individuals with specific learning disabilities, their families and teachers. The descriptive situation pattern was used in the research. The content on the websites of the institutions has been analyzed through document analysis. According to the results of the research, the institutions frequently; aim to support families, teachers and students with online publications in education supports, to establish online health support lines and to provide information about the protection of mental health through online publications, and to provide information about situations that require urgent applications to health institutions. Institutions rarely provide educational equipment, establishment of aid funds to cover court fees and therapist fees, advocacy activity to announce support packages for students who cannot receive language and speech therapy due to economic conditions during the epidemic period, young and adult individuals with specific learning difficulties It has been observed that the coaching system that will support children works, studies on improving students' foreign language skills, and conducts situation determination studies. When the cooperation between institutions is examined, it is seen that only two institutions cooperate with social aid association, literacy association, insurance company and various public institutions. The findings of the study were discussed with the results of other studies in the literature, and recommendations were made.

Keywords: COVID-19, specific learning disability, epidemic, document analysis

Inonu University
Journal of the Faculty of
Education
Vol 22, No 2, 2021
pp. 988-1014
DOI:
10.17679/inuefd.929520

Article type:
Research article

Received : 28.04.2021
Accepted : 14.06.2021

Suggested Citation

Gorgun, B., & Balikci, . (2021). Support for individuals with specific learning disabilities, their families and teachers in the COVID-19 outbreak, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(2), 988-1014. DOI: 10.17679/inuefd.929520

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

COVID-19, a newly emerging and infectious disease, caused a global epidemic in 2020 (Power, et al., 2021). Restrictions due to the epidemic have caused differences in the lives of individuals with special needs worldwide (Hughes, & Anderson, 2020). Emergency action plans are designed for unexpected situations in different educational environments locally, nationally or globally, and important decisions are taken and implemented within the scope of these action plans (Piştav Akmeşe, & Kayhan, 2020). During the COVID-19 epidemic, the education of children with and without special needs continued in their home environment with support through distance education (Karahane et al., 2021). As the COVID-19 pandemic suddenly forced formal education from its normal standards to digital transformation (Şenol, & Can Yaşar, 2020), students with specific learning disabilities who benefit from special education services have also started in distant education from their homes. In this direction, institutions that advocate for the rights of individuals with SLD are working to support individuals and families in educational and behavioral terms during the epidemic process. The examination of the studies carried out during the epidemic period is important because it will provide the basis for the work that can be done on the days when the return to normal life takes place. Also it can increase the cooperation between the institutions by ensuring that the institutions working in this field are informed of each other.

Purpose

Considering the interruption of education due to different epidemics and natural disasters that may occur in the future, it is important to plan the services to be provided for individuals with SLD and their families. However, it is a need to reveal the studies carried out by institutions working for individuals with SLD and their families during the epidemic process. The purpose of this research to reveal what kind of work the organizations caring with

individuals with SLD and their families perform for pandemic in Covid-19 in the world and in Turkey.

Method

Descriptive research design, one of the qualitative research methods, was used in this study (Saban & Ersoy, 2019). The case study, which emerges with the desire to understand complex social phenomena (Yin, 2014), is a research method that allows the researcher to examine in depth a phenomenon or event that cannot be controlled by the researcher based on the questions of why and how (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Findings

Twelve institutions were included in this study, in which the support provided by institutions conducting direct COVID-19 studies for individuals with SLD was examined. It is seen that institutions carry out different studies for students with SLD, young people with SLD, teachers working with students with SLD, and families of students with SLD. It has been determined that the studies conducted take place in three main themes. These main themes are supporting information, supporting material and media used, and inter-institutional cooperation. The studies carried out by the institutions are handled within these three main themes and the similar and different aspects of the works carried out by the institutions are revealed. One point to consider regarding this study is the fact that the institutions examined within the scope of the study continue to support students who have SLD during the COVID-19 process, their families and teachers working with students with SLD even while this article is being written. When the contents offered by the institutions examined for the individuals with SLD, their families and the teachers of the individuals with SLD are examined, it is seen that the common issues are especially concentrated in the fields of education and health. When the contents offered by the examined institutions for the individuals with SLD, their families and the teachers of the individuals with SLD are examined, it is seen that some shares are not provided by other institutions. It is also seen that the institutions examined within the scope of

the study use various resources and materials to present their COVID-19 support content.

Discussion & Conclusion

There are two sub-themes under the main theme of the support content offered by the institutions. These are the similar support content offered and the different support content sub-themes offered. In the similar support contents offered, it is seen that the ways of recognizing and protecting the COVID-19 outbreak when the epidemic has just emerged are carried out with online publications and electronic text resources. In the later stages of the epidemic, it is seen that the issues of protecting the mental health of students with SLD, supporting home schooling studies and playing traditional games at home are emphasized. The reason for this situation is that the changing daily life due to the COVID-19 epidemic (Ferguson et al., 2020) leads to problems arising from working in the home and the permanent presence of family members in the home due to the continuation of the epidemic (Thorell et al., 2021; Zhao et al., 2020). The point to be considered here is that the support contents offered, especially the online live broadcasts, are prepared in an informative manner according to the expertise of the participants. It is important to raise the awareness of families and teachers, but it can be challenging to put informative content into practice for teachers and families who are away from their students during the epidemic. With the sudden occurrence of the epidemic situation, it is quite normal that applied teacher training cannot be planned because it is not possible for hands-on family trainings or teachers to reach their students. It is thought that it is important to provide informative training, especially during the epidemic period, in the form of applied family training and applied teacher training during the transition to the new normal.

COVID-19 Salgınında Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylere, Ailelerine ve Öğretmenlerine Sunulan Destekler

Bora Görgün, İzmir Demokrasi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, 0000-0002-9080-5667

Özge Balıkçı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, 0000-0003-4632-1275

Öz

Bu araştırmada COVID-19 salgınında Türkiye’de ve dünyada özel öğrenme güçlüğü alanında destek sunan kurumların özel öğrenme güçlüğü olan bireyler, bu bireylerin aileleri ve öğretmenleri için gerçekleştirdikleri çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel durum deseni kullanılmıştır. Kurumların web sitelerinde yer alan içerikler doküman incelemesi yoluyla analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre kurumların sıklıkla eğitim desteklerinde çevrimiçi yayınlarla aile, öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesini hedefledikleri, sağlık desteklerinde çevrimiçi sağlık destek hatlarının kurulması ve çevrimiçi yayınlar aracılığıyla ruh sağlığının korunması, sağlık kurumlarına acil başvuru gerektiren durumlar hakkında bilgi verilmesini hedefledikleri görülmüştür. Kurumların nadiren eğitimsel araç gereç temini, mahkeme ücretleri ve terapist ücretlerinin karşılanması amacıyla yardım fonu kurulması, salgın döneminde ekonomik koşullar nedeniyle dil ve konuşma terapisi alamayan öğrenciler için destek paketi açıklanması için savunuculuk faaliyeti, özel öğrenme güçlüğü olan genç ve yetişkin bireylerin yine özel öğrenme güçlüğü olan çocuklara destek olacağı koçluk sisteminin çalışması, öğrencilerin yabancı dil becerilerinin geliştirilmesi çalışması ve durum belirleme araştırmalarını gerçekleştirdikleri görülmüştür. Kurumlar arası iş birliği çalışmaları incelendiğinde sadece iki kurumun sosyal yardım derneği, okuryazarlık derneği, sigorta şirketi ve çeşitli kamu kuruluşları ile iş birlikleri gerçekleştirdiği görülmüştür. Kurumların hem diğer kuruluşlarla hem de kendi aralarında gerçekleştirecekleri iş birlikleri sayısının ve çeşitliliğinin artması beklenmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular alanyazında gerçekleştirilen diğer araştırma sonuçları ile tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, özel öğrenme güçlüğü, salgın, doküman incelemesi

İNÖNÜ Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 22, Sayı 2, 2021
ss. 988-1014
DOI:
10.17679/inuefd.929520

Makale türü:
Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi :
28.04.2021
Kabul Tarihi :
14.06.2021

Önerilen Atıf

Görgün, B. & Balıkçı, Ö. (2021). COVID-19 salgınında özel öğrenme güçlüğü olan bireylere, ailelerine ve öğretmenlerine sunulan destekler. *İNÖNÜ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 988-1014. DOI: 10.17679/inuefd.929520

COVID-19 Salgınında Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireylere, Ailelerine ve Öğretmenlerine Sunulan Destekler

2019 yılının sonlarında ortaya çıkan ve bulaşıcı bir hastalık olan COVID-19, 2020'de küresel bir salgına neden olmuştur (Power, Dolby, & Thorne, 2021). Dünya çapında sağlık, eğitim ve toplumsal yaşam alanlarında önemli sonuçları olan COVID-19 salgını özel eğitim hizmetlerini de önemli bir şekilde etkilemiştir (Hughes, & Anderson, 2020). Halk sağlığını korumak amacıyla gerçekleştirilen kısıtlamalar dünya çapında özel gereksinimleri olan bireylerin yaşamında farklılıklara neden olmuştur (Hughes, & Anderson, 2020). Bunlar; bu salgının bakım, ekonomik, sosyal ve duygusal destekler ile fiziksel ve zihinsel sağlık üzerindeki etkisini kapsamaktadır.

COVID-19 ve risk azaltma politikaları, özel gereksinimleri olan bireylerin yaşam koşullarını ve bu bireylere sunulan hizmetleri ve destekleri değiştirmiştir (Araten-Bergman, & Shpigelman, 2021). Bununla birlikte devam eden yeni koronavirüs salgının; savunmasız olarak kabul edilen özel gereksinimli çocukların üzerindeki olası olumsuz sonuçlarını en aza indirmek özel çaba gerektirmektedir (Aishworiya, & Kang, 2020). Bu özel çabaya bir örnek olarak 2020 yılı baharında, dünyanın dört bir yanında COVID-19 salgını nedeniyle salgının yayılmasını azaltmak için okulların uzaktan eğitime geçmesini örnek vermek mümkündür (Garbe, Ogurlu, Logan, & Cook, 2020). Ayrıca salgın sürecinde, dünya üzerindeki farklı ülkeler genellikle çeşitli teknolojik alt yapıları kullanarak desteklenen mevcut uzaktan eğitim olanaklarından yararlanmaya çalışmıştır (Ertuğ, 2020).

İlk vakanın 2020 yılı Mart ayında Türkiye'de görülmesi ile birlikte (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020) COVID-19 salgını bazı güçlükleri gündeme getirerek günlük yaşam rutinlerini farklılaştırmış ve eğitim alanında kesintilerle etkisini ortaya koymuştur (Özdoğan, & Berkant, 2020). Türkiye'de de COVID-19 önlemlerine paralel olarak 16 Mart 2020'de yüz yüze eğitime ara verilerek okullar kapanmıştır. Alınan önlemler kapsamında Türkiye'de okulların kapanması ile Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ile iş birliği yaparak

dijital bir eğitim platformu olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığı ile uzaktan eğitim sürecini başlatmıştır (Özer, 2020).

COVID-19 salgını küresel düzeyde eğitimin geleceği için daha fazla yenilikçi çözüm fikirleri geliştirmenin önemini ve gerekliliğini vurgulamaktadır (Ertuğ, 2020). Millî Eğitim Bakanlığı gibi devlet kurumları, tüm bireylere yönelik müfredata dayalı çalışma ve öğrenmenin sürdürülmesini sağlamak için, uzaktan eğitim vermek üzere uluslararası kuruluşlar, özel sektör ortakları ve sivil toplumla birlikte çalışmalar yürütmektedir (Ertuğ, 2020).

Yerel, ulusal veya küresel olarak farklı eğitim ortamlarında beklenmedik durumlara yönelik acil eylem planları tasarlanmakta ve bu eylem planları kapsamında önemli kararlar alınarak uygulamaya geçilmektedir (Piştav-Akmeşe, & Kayhan, 2020). COVID-19 salgınında özel gereksinimi olan ve olmayan çocukların eğitimleri ev ortamında, uzaktan eğitim yoluyla destek sunularak sürdürülmüştür (Karahan ve diğ.,2021). Özel gereksinimi olan öğrenciler içinde yer alan özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan öğrenciler de eğitimlerine uzaktan eğitim aracılığıyla evlerinde devam etmişlerdir. ÖÖG dinleme, konuşma, temel okuma, anlama, aritmetik hesaplama, matematiksel mantık kurma ve yazılı anlatım becerilerinin kazanılması ve kullanılmasında gecikme ya da bozulma ile kendini gösteren bir grup heterojen bozukluğu içeren bir terim olarak kullanılmaktadır (Asfuroğlu, & Fidan, 2016). ÖÖG, bireyin öğrenme yeteneğinin temelini oluşturan okuma, yazma ve matematik olmak üzere üç alandan birinde veya birkaçında etkisini göstermektedir (DSM-V; American Psychiatric Association, 2013). COVID-19 pandemisi aniden örgün eğitimi normal standartlarından dijital dönüşüme mecbur bıraktığı (Şenol, & Can Yaşar, 2020) gibi özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin de eğitimlerini evlerinden uzaktan eğitim yoluyla sürdürmeleri ile sonuçlanmıştır.

Bu doğrultuda ÖÖG olan bireylerin haklarına yönelik savunuculuk yapan kurumlar salgın sürecinde bireylerin ve ailelerin eğitsel ve davranışsal açıdan desteklenmesi için çalışmalar yürütmektedir. Salgın döneminde gerçekleştirilen çalışmaların incelenmesi normale dönüşün gerçekleştiği günlerde yapılabilecek çalışmalar için zemin oluşturacağı ve bu alanda çalışan

kurumların birbirinden haberdar olmasını sağlayarak, kurumlar arası iş birliğini arttırabileceği için önemlidir. Ayrıca gelecekte yaşanabilecek farklı salgın ve doğal afetler nedeniyle eğitimin kesintiye uğraması göz önünde bulundurulduğunda ÖÖG olan bireyler ve aileler için sunulacak hizmetlerin planlanabilmesi önemlidir. Bununla birlikte ÖÖG olan bireyler ve aileleri için çalışan kurumların salgın sürecinde gerçekleştirdikleri çalışmaların ortaya konması bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenlerle bu araştırmanın genel amacı COVID-19 salgınında Türkiye’de ve dünyada ÖÖG ile ilgilenen kurumların ÖÖG olan bireyler ve aileleri için ne tür çalışmalar gerçekleştirdiklerinin ortaya konmasıdır. Bu amaçla COVID-19 salgının başlamasından araştırmanın gerçekleştirdiği zamana kadar geçen sürede Türkiye’de ve dünyada ÖÖG ile ilgilenen kurumların ÖÖG olan bireyler, aileleri ve diğer hizmet sağlayıcıları bilgilendirmek ve desteklemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Türkiye’de ve dünyada ÖÖG ile ilgilenen kurumların ÖÖG olan bireyler, aileleri ve diğer hizmet sağlayıcıları bilgilendirmek ve desteklemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarda sunulan desteğin içeriği nedir?
2. Türkiye’de ve dünyada ÖÖG ile ilgilenen kurumların ÖÖG olan bireyler, aileleri ve diğer hizmet sağlayıcıları bilgilendirmek ve desteklemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarda desteğin sunulmasında kullanılan ortam ve materyaller nelerdir?
3. Türkiye’de ve dünyada ÖÖG ile ilgilenen kurumların ÖÖG olan bireyler, aileleri ve diğer hizmet sağlayıcıları bilgilendirmek ve desteklemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarda kurumlar arası iş birliği süreci nasıl gerçekleşmiştir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma deseni kullanılmıştır (Saban & Ersoy, 2019). Karmaşık sosyal olguları anlama isteği ile ortaya çıkan (Yin, 2014) durum

çalışması niçin ve nasıl sorularını temel alan araştırmacının kontrol edemediği bir olgu veya olayı derinlemesine inceleme olanağı veren bir araştırma yöntemidir (Yıldırım, & Şimşek, 2016). Durum çalışmaları, zengin betimleme ve bağlamsal analiz ile karmaşık durumları inceleme yöntemidir (Davey, 1991). Durum çalışmasında sınırları belirlenmiş bir araştırma konusunun gerçek ortamda ayrıntılı olarak betimlenmesi ve ayrıntılı olarak incelenmesi gerçekleştirilmektedir (Birinci ve diğ., 2009). Bu doğrultuda COVID-19 salgınında Türkiye’de ve Dünya’da ÖÖG ile ilgili kurumların; ÖÖG olan bireyler, aileleri ve diğer hizmet sağlayıcıları bilgilendirmek ve desteklemek amacıyla ne tür çalışmalar gerçekleştirdiklerinin ortaya konması ve betimlenmesi amaçlanmıştır.

Veri Toplama ve Verilerin Analiz Edilmesi

Araştırmanın amacı doğrultusunda elektronik materyallerden anlam çıkarmak, anlayış kazanmak amacıyla doküman incelemesi (Bowen, 2009) yoluyla veriler toplanmıştır.

Doküman incelemesi süreci dört aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama Türkiye’de ve Dünya’da ÖÖG ile ilgili kurumların seçilme sürecinin gerçekleştirilmesi için dahil etme ve kapsam dışı bırakma ölçütlerinin belirlenmesi olmuştur. Bu aşama sonucunda dahil etme ölçütleri

- ÖÖG ve COVID-19 hakkında eğitsel ya da sağlık hizmetlerine yönelik bilgilendirici içerikler sunması
- ÖÖG alanında hak savunuculuğu yapan yerel ya da küresel anlamda bir kurum veya sivil toplum kuruluşu veya bu kurum/sivil toplum kuruluşunun uluslararası ortağı olması

Kapsam dışı bırakma ölçütleri

- Yalnızca sağlık hizmetlerine yönelik çalışmalar yapması

- Odak noktasının ÖÖG olan bireyler yerine özel gereksinimli bireyler olması şeklinde belirlenmiştir.

Bu kapsamda dahil etme ölçütlerini karşılayan “National Center for Learning Disabilities, International Dyslexia Association, British Dyslexia Association ve Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği ile inceleme sürecine başlanmıştır. Daha sonra International Dyslexia Association’ın global partneri olan ve ölçütleri karşılayan Australian Dyslexia Association, Australian Federation of SPELD Associations, Brazilian Dyslexia Association, Bundesverband Legasthenie und Dyskaikalie, Madras Dyslexia Association, Dyslexia Association of Ireland, Institute of Behavioral Psychology, Dyslexia Association of Singapore ve Turkey Dyslexia Foundation kurumları da çalışmaya dahil edilmiştir.

İkinci aşamada çalışma kapsamında dahil edilen kurumların web sitelerinin ve sosyal medya hesaplarının Mart 2019-Mart 2020 dönemleri arasında içerikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Üçüncü aşamada kurumlara ait dosyaların oluşturulması ve elde edilen belgelerin kurumlara ait dosyalara kaydedilmesi araştırmacıların iş birliği içinde dosyaları inceleyebilmesi için çevrimiçi veri tabanına kaydedilmesi sağlanmıştır.

Dördüncü aşamada kurumlardan elde edilen verilerin doküman analizi yoluyla çözümlenmesi olarak belirlenmiştir. Kurumların web sitesi ve sosyal medya hesaplarından elde edilen veriler yazılı hale getirilmiştir. Metin üzerinde yapılan incelemeler sonucunda kod ve temalar belirlenmiştir. Bu süreci araştırmacılar çevrimiçi görüşmeler yoluyla birlikte gerçekleştirmiştir. Araştırmacılar arasındaki görüş farklılıkları olduğunda birlikte tartışılarak uzlaşma sağlanmıştır. Elde edilen temalar şekiller ve tablolara aracılığıyla görselleştirilmiş ve bulgular bölümünde sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel çalışmalarda geçerlik için araştırmacıların; bir konu hakkında yazarken detayları vermeleri, yoğun betimlemeler yapmaları ve verileri ayrıntılı olarak raporlaştırmaları

gerekmektedir (Yıldırım, & Şimşek, 2016; Creswell, 2020; Baltacı, 2019). Nitel araştırmalarda inandırıcılığa yönelik tehditlerin azaltılması için, geçerliliği ve niteliği artırmak amacıyla önerilen en önemli çözümlerden birisi ayrıntılı betimlemeler sunmaktır (Yaşar, 2018). Bu araştırmada kapsamında COVID-19 ve ÖÖG ile ilgili kuruluş örnekleri ayrıntılı olarak incelenerek raporlanmıştır.

Çeşitleme nitel çalışmalarda güvenilirliği arttırmak amacıyla kullanılan yaklaşımlardan birisi arasında yer almaktadır (Yıldırım, & Şimşek, 2016). Çeşitlemede, farklı kişi ve kaynaklardan bilgi toplanılarak kullanılmaktadır (Maxwell, 2018). Bu araştırmada farklı değerlendirme uzmanlarının sürece katılmaları yoluyla (Saban, & Ersoy, 2019) araştırmacı çeşitlemesinden yararlanmıştır. Bir araştırmacının, katılımcılar konusundaki deneyimleri bulguların doğruluğuna ve geçerliğine katkı sağlamaktadır (Cresswell, 2017). Bu çalışmada yer alan araştırmacılar ÖÖG konusunda ve/veya nitel araştırmalar konusunda araştırmaları bulunmaktadır.

Ayrıca güvenilirliği arttırmak için araştırmacının verilerin toplanma, analiz ve sonuçlara uzlaşma gibi farklı aşamalarında araştırmacılar arasında uzlaşma noktaları oluşturulmaktadır (Yıldırım, & Şimşek, 2016). Çalışmada özel eğitim alanında doktora derecesine sahip bir uzman teyit inceleme tekniği (Yıldırım, & Şimşek, 2016) kullanarak araştırmacıların kullandığı yöntem doğrultusunda çalışmanın bulgularını gözden geçirmiştir. Bununla birlikte ikinci araştırmacı güvenilirlik için birinci araştırmacının kurumların web sitesi ve sosyal medya hesaplarından elde ettiği verilerden oluşturduğu kod ve temaları incelemiştir. Sonra iki araştırmacı bir araya gelerek kod ve temaları birlikte incelemiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanırken *“Güvenirlilik = Görüş Birliği Sayısı / Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı”* formülünden yararlanılmıştır (Miles & Huberman, 2015). İki araştırmacı arası kodlayıcı güvenilirliği %98 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın Sınırlılığı

Doküman analizi için belirtilen yetersiz ayrıntı, seçilmişlik, ulaşılabilirlik ve standart formatın olmayışı (Bowen, 2009; Yıldırım, & Şimşek, 2009) sınırlılıkları bu araştırma içinde de geçerlidir. Ek olarak araştırmada elde edilen veriler kurumların web sitelerinden ve sosyal medya hesaplarından 2021 yılı Nisan ayına kadar elde edilen verilerle sınırlıdır.

Bulgular

COVID-19 salgınında Türkiye’de ve Dünya’da ÖÖG ile ilgilenen kurumların ÖÖG olan bireyler ve aileleri için ne tür çalışmalar yaptıklarının ortaya konduğu bu araştırmada ölçütleri karşılayan 13 tane kurum incelenmiştir. Çalışmaya dahil edilen kurumlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırmada İncelenen Kurumlar

Kurum adı	Ülke
National Center for Learning Disabilities	ABD
British Dyslexia Association	İngiltere
International Dyslexia Association	ABD
Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği	Türkiye
Australian Federation of SPELD Associations	Avustralya
Brazilian Dyslexia Association	Brezilya
Bundesverband Legasthenie und Dyskaikulie	Almanya
Madras Dyslexia Association	Hindistan
Dyslexia Association of Ireland	İrlanda
Institute of Behavioral Psychology	Pakistan
Dyslexia Association of Singapore	Singapur
Türkiye Disleksi Vakfı	Türkiye

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya dahil edilen kurumlar COVID-19 salgınında ÖÖG olan bireyleri ve ailelerini desteklemeye yönelik etkinlikler gerçekleştiren küresel ve yerel kurumlardır. Bu kurumlara ait inceleme raporları analiz edildiğinde COVID-19 sürecine ilişkin destekler ve kullanılan destek materyal ver ortam temaları ortaya çıkmıştır. Her kurumun bu ana temalar doğrultusunda gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar doğrultusunda alt temalar farklılaşmaktadır. İzleyen bölümde kurumların hazırlamış olduğu destek içeriklerden ortak ve farklı olan destekler ve kurumların kullandıkları destek materyal türü ve ortamına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Sunulan Benzer Destek İçerikleri

İncelenen kurumların ÖÖG olan bireyler, aileleri ve ÖÖG olan bireylerin öğretmenleri için sundukları içerikler incelendiğinde paylaşımların özellikle eğitim ve sağlık alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Kurumlar tarafından sunulan benzer içerikler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Sunulan Benzer Destek İçerikleri

Destek türleri	Destek içerikleri
Eğitim Destekleri	Çevrimiçi yayınlar aracılığıyla aile, öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesi Evde kullanılacak eğitim kaynaklarının paylaşılması
Sağlık Destekleri	Çevrimiçi yayınlar aracılığıyla ruh sağlığının korunması, sağlık kurumlarına acil başvuru gerektiren durumlar hakkında bilgi verilmesi Çevrimiçi sağlık destek hattının kurulması

Kurumların COVID-19 salgınında sundukları benzer içeriklerin eğitim ve sağlık destekleri ana temalarında toplandığı görülmektedir. Eğitim destekleri çevrimiçi yayınlar aracılığıyla aile,

öğretmen ve öğrencilerin desteklenmesi ve evde kullanılabilir eğitim kaynaklarının paylaşılması olmak üzere iki alt temada toplanmıştır. Sağlık destekleri çevrimiçi yayınlar aracılığıyla ruh sağlığının korunması ve acil başvuru gerektiren durumlar hakkında bilgi verilmesi ve çevrimiçi sağlık destek hattının kurulması olarak iki alt temada toplanmıştır.

Eğitim desteklerinde kurumlar çeşitli çevrimiçi platformlarda ailelerle bir araya gelerek öğrencilerin erken okuryazarlık, akıcı okuma, okuduğunu anlama ve matematik becerilerinin eğitimlerinin ev içinde desteklenmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ailelerle okul aile iş birliğinin artırılması, okullarda akran zorbalığı ve salgın sürecinde sanal zorbalıkla başa çıkma üzerine çevrimiçi atölyeler gerçekleştirilmiştir. Birçok kurum ailelerin ev içinde çocuklarıyla kullanabilecekleri eğitim kaynaklarını paylaşmıştır. Öğretmenlere yönelik gerçekleştirilen çalışmaların ortak noktası öğretmenlerin öğrencilerine sunacakları öğretimin niteliğinin artması olsa da sunulan içerik ülkeden ülkeye çeşitlilik göstermektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) salgın sürecinde eğitim sürecinin nasıl yönetileceği ve nasıl öğretim sunulacağı öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim programında gerçekleştirilecek değişiklikler ve öğrencilerin okul içinde ve okul bölgesindeki değerlendirme süreçlerine katılımı, Brezilya'da Müdahaleye Yanıt Modeli ve müdahale stratejileri, Türkiye'de bellek, dikkat, görsel algı, erken okuryazarlık, okul öncesinde müdahale, Singapur'da okul öncesi dönemde ÖÖG'nin ve iki kere farklı bireylerin fark edilmesi, ÖÖG ile birlikte farklı özel gereksinimi olan öğrenciler üzerine yoğunlaşmaktadır. Öğrencilere yönelik gerçekleştirilen çalışma gerçekleştirilmeyi seçen kurumların, öğrencinin okul derslerini çevrimiçi yollarla desteklenmesini tercih ettikleri görülmektedir. Eğitim desteklerinin bir diğer alt temasında kurumların öğrencilerin salgından etkilenen eğitimlerinin evde desteklenmesi için dikkat, bellek, okuma, yazma ve matematik üzerine paylaşımlar yaptıkları görülmektedir.

Sağlık desteklerinde kurumlar çevrimiçi yayınlar aracılığıyla salgın sürecinde öğrenciler ve ailelerin ruh sağlığının korunması üzerine bilgilendirici çalışmalar yapmışlardır. Ayrıca salgın

döneminde hangi durumlarda sağlık kurumlarına başvurulması gerektiği bu yayınlarda ele alınmıştır. Kurumların çeşitli iletişim platformları kullanarak destek hatları kurdukları, bu destek hatlarında COVID-19 hakkında bilgilendirme yaptıkları görülmektedir.

Sunulan Farklı Destek İçerikleri

İncelenen kurumların ÖÖG olan bireyler, aileleri ve ÖÖG olan bireylerin öğretmenleri için sundukları içerikler incelendiğinde bazı paylaşımların diğer kurumlar tarafından sunulmadığı görülmektedir. Kurumlar tarafından sunulan farklı destek içerikleri Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3

Sunulan Farklı Destek İçerikleri

Destek türleri	Destek içerikleri
Yardım Fonu/Destek Paketi	Eğitimsel araç gereç temini
	Savunma ücretleri
	Terapist ücretleri
Araştırmalar	Durum belirleme araştırmaları
Diğer faaliyetler	Koçluk
	Yabancı dil
	Bilgilendirme çalışmaları

Kurumların COVID-19 salgınında sundukları farklı destek içeriklerin yardım fonu/destek paketi, araştırmalar ve diğer faaliyetler ana temalarında toplandığı görülmektedir. Yardım fonu içerisinde eğitimsel araç gereç temini, mahkeme ücretleri ve terapist ücretleri olarak üç alt temada toplanmıştır. Araştırmalar durum belirleme çalışmaları olarak tek alt temada yer almaktadır. Diğer faaliyetler ise koçluk, yabancı dil ve bilgilendirme çalışmaları olarak üç alt temada toplanmıştır.

Yardım fonu/destek paketi temasında ABD’de COVID-19 salgınından etkilenen çocuklar ve aileler için COVID-19 Yardım Fonu başlatılmıştır. Bu yardım fonunda toplanan paranın ÖÖG olan öğrencilerin bilgisayar, eğitim yazılımı ve özel öğretmen (tutor) ihtiyaçlarını sağlamak ve salgın sırasında ihtiyaç duyan ailelerin savunma ücretlerini ödemek amacıyla harcanacağı duyurulmuştur. Almanya’da duyurulan destek paketinde ise salgın sürecinde iki milyondan fazla çocuğun dil ve konuşma terapisi alamadığı ve destek paketinin açıklanması durumunda bu terapilerin devam edeceği belirtilmektedir. Araştırmalar temasında yer alan durum belirleme çalışmaları alt temasında ABD ve Almanya’da gerçekleştirilen evde eğitim sırasında disleksi anketi, disleksi ve diskalkuli olan çocukların okul durumlarını belirleme anketi ile okullarda hak savunuculuğu yaparken karşılaşılan risklerin belirlenmesi çalışmaları yer almaktadır.

Sunulan farklı destek içerikleri kategorisinde yer alan ve herhangi bir ana temada yer alamayan çalışmalar diğer faaliyetler ana temasında toplanmıştır. Bu ana temada yer verilen ilk alt tema koçluktur. Almanya’da (Bundesverband Legasthenie und Dyskaikalie) faaliyet gösteren bir kurumun gerçekleştirdiği bir çalışmada genç yetişkin öğrencilerin disleksi ve diskalkulisi olan çocuklara rehberlik etmesi için koçluk programı başlatılmıştır. Yabancı dil alt temasında ise Almanya’da 13-17 yaş arası disleksi olan bireylerin İngilizce dil becerilerini desteklemek için çevrimiçi konuşma grupları kurulmuştur. Bilgilendirme alt temasında farklı ülkelerde farklı gruplar için gerçekleştirilen bilgilendirme çalışmalarına yer verilmektedir. Almanya ve ABD’de ÖÖG olan üniversite öğrencileri için çevrimiçi öğrenme terimleri kılavuzu hazırlanmış ve bilgisayar verimli kullanma eğitimi düzenlenmiştir. İngiltere ve Amerika’da ebeveynler için salgın döneminde hak savunuculuğu eğitimleri, Hindistan’da geleneksel oyunların ev içine uyarlanması rehberi, Almanya’da yasal hakların danışılması için danışma hattı, diskalkuli olan öğrenciler için okul ve ders dışı destek rehberi, COVID-19 salgını ile ilgili bir hikâye kitabının disleksi olan ilkökul öğrencilerinin evlerine kargo ile gönderilmesi çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Kullanılan Materyal ve Ortamlar

Çalışma kapsamında incelenen kurumların COVID-19 destek içeriklerini sunmada çeşitli kaynaklar ve materyaller kullandıkları görülmektedir. Bu kaynaklar ve materyaller Tablo 4’de sunulmaktadır.

Tablo 4

Kullanılan Materyal ve Ortamlar

Destek türleri	Destek içerikleri
Elektronik Metin Kaynakları	Raporlar Kılavuzlar Bültenler
Çevrimiçi Seminer/Konferans	Herkesin erişimine açık canlı yayınlar aileler ve öğretmenler için eğitimler Kayıt olarak katılım gösterilen çevrimiçi seminerler Birden çok konuşmacının yer aldığı kayıt olarak katılım gösterilen konferanslar
Çevrimiçi İletişim Platformları	Destek hatları Telefon
Sosyal Medya	Facebook Instagram Twitter Youtube Linkedin

Kurumların kullandıkları destek materyaller incelendiğinde sıklıkla topluma ÖÖG’yi anlatmanın, ÖÖG olan bireyleri, ailelerini ve ÖÖG olan bireylerin öğretmenlerini desteklemek amacıyla uzman bilgilendirmelerinin yer aldığı herkese açık olan çeşitli canlı yayınların

gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca bu canlı yayınlar bittikten sonra kaydedilerek her an erişilebilir hale getirilmiştir. Bunun yanı sıra kayıt olunarak katılım gösterilebilen çevrimiçi seminerlerin veya belirli bir zaman diliminde birden çok konuşmacının yer aldığı konferans ve sempozyumların gerçekleştirildiği görülmektedir.

Kurumların bir bölümü destek içeriklerini hazırladıkları raporları, kılavuzları, bültenlerini web siteleri aracılığıyla ilgili kişilere sunmuşlardır. National Center of Learning Disabilities aileler, öğretmenler ve öğrenciler için hazırladığı raporlar ve kılavuzlar, British Dyslexia Association hazırladığı haber bültenleri ve Bundesverband Legasthenie und Dyskaulie hazırladığı okulda diskalkuli kılavuzu örnek olarak verilebilir.

Kurumların sosyal medya hesapları incelendiğinde hepsinin en az bir sosyal medya hesabının var olduğu ve sosyal medya hesaplarından web sitelerine göre daha sık paylaşımda buldukları belirlenmiştir. Bazı kurumlar (Dyslexia Association of Singapore) tüm sosyal medya platformlarında yer olmayı tercih ederken bazı kurumların (Madras Dyslexia Association) sadece Facebook sayfasının olduğu görülmektedir.

Kurumlar Arası İş Birliği

Çalışmaya dahil edilen kurumların iki tanesinin web sayfalarında iş birliği yapılan kurumlara ait bilgiler paylaşılmıştır. Bundesverband Legasthenie und Dyskaulie (Almanya) faaliyet gösteren bir kurumun; Sosyal yardım derneği olan Paritate, yetişkin bireylerin okuryazarlık becerisini desteklemek amacıyla kurulan bir kurum olan AlphaDekade, sağlık sigorta şirketi Barmer ile iş birliği yaptığı görülmektedir. Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği (Türkiye) faaliyet gösteren bir kurumun üniversiteler; Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Üsküdar Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, devlet kurumları; Millî Eğitim Bakanlığı, Radyo Televizyon Üst Kurulu, Ankara Kalkınma Ajansı ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaptığı görülmektedir. Çalışmaya dahil edilen diğer kurumların

web sayfalarında herhangi bir kurumla iş birliği yaptıklarına dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

ÖÖG olan bireylere yönelik doğrudan COVID-19 çalışmaları yürüten kurumların gerçekleştirdikleri desteklerin incelendiği bu araştırmada 12 kurum çalışmaya dahil edilmiştir. Kurumların ÖÖG olan öğrenciler, ÖÖG olan gençler, ÖÖG olan öğrencilerle çalışan öğretmenler ve ÖÖG olan öğrencilerin ailelerine yönelik farklı çalışmalar yürüttükleri görülmektedir. Yapılan çalışmaların üç ana temada yer aldığı belirlenmiştir. Bu ana temalar destekleyici bilgiler, kullanılan destek materyal ve ortam ile kurumlar arası iş birliğidir. Kurumların gerçekleştirdiği çalışmalar bu üç ana tema içerisinde ele alınıp kurumların gerçekleştirdikleri çalışmaların benzer ve farklı yanları ortaya koyulmuştur. Bu çalışma ile ilgili göz önünde bulundurulması gereken bir nokta çalışma kapsamında incelenen kurumların COVID-19 sürecinde ÖÖG olan öğrenciler, aileleri ve ÖÖG olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere yönelik sundukları desteklerin bu makale yazılırken bile devam ettiği gerçeğidir.

Kurumların sunduğu destek içerikleri ana temasında iki alt temaya yer verilmiştir. Bunlar sunulan benzer destek içerikleri ve sunulan farklı destek içerikleri alt temalarıdır. Sunulan benzer destek içeriklerinde kurumların salgının yeni ortaya çıktığı zamanlarda COVID-19 salgınına tanıma ve korunma yollarının çevrimiçi yayınlar ve elektronik metin kaynakları ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Salgının ilerleyen dönemlerinde ise ÖÖG olan öğrencilerin ruh sağlığının korunması, evde eğitim çalışmalarının desteklenmesi, evde geleneksel oyunların oynanması konularına ağırlık verildiği görülmektedir. Bu durumun nedeninin COVID-19 salgını nedeniyle değişen günlük yaşantının (Ferguson ve diğ., 2020), salgının sürmesi nedeniyle ev içinde çalışma ve sürekli aile bireylerinin ev içinde olmasından kaynaklı stres, kaygı, sosyal izolasyon ve ev içi anlaşmazlıklar gibi çeşitli duygusal ve davranışsal sorunlara yol açmasından (Thorell ve diğ., 2021; Zhao ve diğ., 2020) kaynaklandığını düşünebilir. Burada dikkat

edilmesi gereken konu, sunulan destek içeriklerinin özellikle çevrimiçi canlı yayınların katılımcıların uzmanlık alanlarına göre bilgilendirici nitelikte hazırlanmış olmasıdır. Aileleri ve öğretmenleri bilinçlendirmek önemlidir ancak salgın döneminde öğrencilerinden fiziki olarak uzak olan ve teknoloji desteği ile eğitim sürecini sürdüren öğretmenler ve aileler için bilgilendirici içeriklerin uygulamaya dökülmesi zorlayıcı olabilmektedir. Salgın durumunun ani gerçekleşmesi ile uygulamalı aile eğitimlerinin veya öğretmenlerin öğrencilerine ulaşması mümkün olmadığı için uygulamalı öğretmen eğitimlerinin planlanamamış olması gayet normaldir. Özellikle salgın döneminde bilgilendirici nitelikte olan eğitimlerin yeni normale geçiş sürecinde uygulamalı aile eğitimi ve uygulamalı öğretmen eğitimi şeklinde gerçekleştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

ÖÖG okuma, matematik ve yazma alanlarına etki eden nörogelişimsel bir bozukluktur (DSM-V; American Psychiatric Association, 2013). Kurumlar arası farklılaşan bir konulardan biri de ÖÖG'nin özellikle okuma bozukluğu (disleksi) boyutuna yoğunlaşmış olmalarıdır. Çalışmaya dahil edilen kurumlarından biri olan National Center for Learning Disabilities ÖÖG'nin okuma, matematik ve yazma alanları üzerine, bir diğer kurum olan Bundesverband Legasthenie und Dyskaikalie ise okuma ve matematik alanları üzerine çalışmalar gerçekleştirmektedir. Diğer kurumlar ise sadece okuma bozukluğu (disleksi) üzerine çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu durum matematik ve yazma alanında güçlük yaşayan öğrenciler, bu öğrencilerin aileleri ve öğretmenleri için dezavantajlı bir durumdur. Bu nedenle önümüzdeki günler de matematik ve yazma alanında güçlük yaşayan bireyleri hedef alan kurumların yaygınlaşması temenni edilmektedir.

Özellikle Australian Federation of SPELD Associations, National Center for Learning Disabilities ve Bundesverband Legasthenie und Dyskaikalie tarafından ÖÖG olan genç bireylere yönelik destek içerikleri sunulmuştur. Bu destek içerikleri elektronik metin kaynaklarının paylaşımı, çevrimiçi seminer/konferans ve koçluk programlarıdır. Bu çalışmaların duyuruları

web siteleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Elektronik metin kaynaklarının paylaşımı, çevrimiçi seminer/konferans gibi destekler ilgili tüm katılımcılara açık olarak gerçekleştirilirken koçluk programlarına kurumlara üye olan kişiler dahil edilmiştir. Gerçekleştirilen bir çevrimiçi seminerde işyerlerinde öğrenme ve dikkat sorunları ile başa çıkma; elektronik metin kaynaklarında yurttan kalan lise ve üniversite öğrencilerinin gelecek döneme nasıl hazırlanmaları gerektiği, salgın döneminde dijital öğrenmenin nasıl sürdürülebileceği, dikkat becerilerinin artırılması için ipuçları konu edilmiştir. Koçluk çalışmasında ise genç öğrencilerin disleksi ve diskalküli olan genç öğrencilere rehberlik etmesi amaçlanmıştır. Salgın döneminde genç disleksi ve diskalküli olan bireylere yönelik sadece iki ülkede destek çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir. Salgın döneminde ÖÖG olan ve diğer yetersizlik gruplarındaki gençler için mesleki araştırmalar (Kaya ve diğ., 2021) ve sosyal duygusal durumları (Toste ve diğ., 2021) ile ilgili araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Kurumların da ÖÖG olan çocukların, ailelerinin ve öğretmenlerinin desteklenmesinin yanında ÖÖG olan genç bireylerin iş yaşamı, barınma sorunları, sosyal duygusal sorunlar gibi alanlarda desteklenmesi gerektiği bu konuya daha fazla önem verilmesinin gerektiğinin altı çizilmektedir.

ÖÖG olan öğrencilerin salgın sürecini sağlıklı bir şekilde atlatalmaları yüz yüze eğitimin devam ettiği dönemde ve uzaktan eğitimin devam ettiği dönemde öğrencilerin anne, babalarına ve öğretmenlerine zor ve karmaşık yükler düşmektedir. Bu noktada kurumların desteğine ihtiyaç duymaları muhtemeldir. Birçok ülkede aşılama sürecinin başlaması ile yeni normale geçiş süreci hızlanmıştır. Aşılamanın tamamlanması ve yeni normalin tamamen başlaması yeni bir salgın sürecinin başlamayacağı veya doğal afetle karşılaşılmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu nedenle olası bir salgın veya doğal afet durumu göz önünde bulundurularak şimdiden gerçekleştirilecek çalışmalar için hazırlıklı olunması gerekmektedir. COVID-19 salgınında ani ve hızlı bir şekilde hayata geçirilen uzaktan eğitime katılım seçeneklerinin salgın sonrasında da kullanılabilir olması konusunda çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Kurumların iş birliği gerçekleştirdikleri kuruluşlar incelendiğinde sadece iki kurumun (Bundesverband Legasthenie und Dyskaikalie ve Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği) iş birliklerine web sayfalarında yer verdikleri görülmektedir. Diğer on kurumun web sayfasında herhangi bir iş birliğine rastlanmamıştır. COVID-19 salgının otizm spektrum bozukluğuna (OSB) etkisinin konu edildiği bir araştırmada ise (Sani-Bozkurt ve diğ.,2021), kurumların sağlık ve eğitim alanlarında çeşitli kurumlarla, aşevleri, gıda desteği sunan kuruluşlarla ve çeşitli devlet kuruluşları ile iş birliği gerçekleştirdikleri dikkat çekmektedir. OSB alanında çalışan kurumların kurdukları iş birliklerini ÖÖG alanında çalışan kurumların iş birlikleri ile kıyasladığımızda OSB alanında çalışan kurumların çok daha fazla iş birliği kurduğu görülmektedir. Bu durumun ÖÖG olan bireylerin OSB olan bireylerin ihtiyaçlarına göre farklılaştığından kaynaklandığını tahmin edilmekle birlikte özellikle ÖÖG alanında çalışan kurumların ÖÖG olan bireylerin özellikle sağlık ve gıda alanındaki ihtiyaçlarının tekrar gözden geçirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kurumların faaliyetlerini sadece ÖÖG olan öğrencilerin eğitim düzeylerini, ailelerin ve öğretmenlerin bilgi düzeylerini desteklemek, COVID hakkında bilgi paylaşımı yapmakla sınırlı tutmamaları çok önemlidir. Araştırma kapsamında incelenen National Center for Learning Disabilities salgından etkilenen çocuklar için COVID-19 yardım fonu başlatmıştır. Bu fonda toplanacak para ile ÖÖG olan öğrencilerin bilgisayar, eğitim yazılımı vb. ihtiyaçlarının karşılanacağı, ailelerin salgın sırasında ortaya çıkan durumlar için mahkemeye başvuru ücretinin karşılanacağını duyurmuştur. Bundesverband Legasthenie und Dyskaikalie kurumu salgın nedeniyle açıklanacak destek paketinde dil ve konuşma terapisi alamayan öğrenciler için bir destek açıklanması durumunda bu öğrencilerin devam edebileceklerini duyurmuştur. Bu iki kurum haricinde salgın süresince etkilenen grupların maddi açıdan desteklenmesi veya hükümetin desteklemesi için çağrıda bulunulması gibi bir benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Diğer kurumların gerçekleştirdiği bilginin yayılması, öğretmen niteliklerinin artırılması, eğitim ve ruh sağlığı hizmetlerinin sunulması vb. faaliyetler önemli çalışmalardır ancak salgın sürecinde ailelerin maddi sıkıntılar yaşadığını düşünürsek maddi konularında göz ardı

edilmemesi gereklidir. Bu durum kurumların içinde buldukları toplumun ekonomik seviyesi ve yardıma ihtiyaç duyup duymadıkları ile açıklanabilir ancak salgın döneminde yapılan bu farklı çalışmaların tüm kurumlara örnek olması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmada uygulamaya ve ileriye yönelik araştırmalara yönelik önerilerden söz edilebilir. Uygulamaya yönelik önerilere aşağıda yer verilmektedir.

Çevrimiçi yayınlarda ele alınan çalışmaların çarpıcı içerikleri elektronik metin kaynakları ile ilgili kişilere ulaştırılabilir. Özellikle salgın sürecinde kurulacak ve sonrasında devam ettirilebilecek kurumlar arası iş birliği çalışmalarına yer verilebilir. Çevrimiçi ortamlarda öğrencilerin, aileleri ve öğretmenlerin kendi arasında etkileşim sağlayabileceği uygulamalar geliştirilebilir ve geliştirilen uygulamalardan yararlanılarak uzaktan aile danışmanlığı sistemleri geliştirilebilir. Okul öncesi, ilkokul, ortaöğretim, üniversite, meslek hayatı gibi alanlarda çalışmalar yaygınlaştırılabilir. İlerleyen yıllarda salgın sürecinin devam edeceği veya farklı doğal afetlerin meydana gelebileceği düşünülerek, çevrimiçi bilgilendirme ve destekleme araçları geliştirilip kullanıma hazır hale getirilebilir. Uzaktan okuma, matematik ve yazma becerilerini geliştirebilecek bir uzmanın geribildirimine dayalı eğitim modelleri geliştirilebilir. İleri araştırmalara yönelik öneriler aşağıda yer almaktadır. Salgın sürecinde ülkelerin eğitim sistemleri içinde ÖÖG olan öğrenciler için alınan tedbirler ve düzenlemelerin incelendiği araştırmalar planlanabilir. ÖÖG olan bireylere salgından korunma ve kişisel hijyen konulu çevrimiçi erişimi olan bir eğitim modülü tasarlanabilir. Ailelerin ve öğretmenlerin kurumların gerçekleştirdikleri faaliyetlerden memnun kalma düzeylerini belirleyebilmek için araştırmalar planlanabilir. Salgın sürecinde ailelerin ÖÖG olan çocuklarının gereksinimlerini (bilgisayar, tablet, eğitim yazılımı, özel ders öğretmeni) maddi olarak karşılayıp karşılayamadıkları ve bu gereksinimler için herhangi bir kurumdan destek alıp almadıklarını belirlemek için araştırmalar planlanabilir. Salgının ÖÖG olan çeşitli eğitim kademelerindeki öğrenciler, yetişkin bireyler, aileleri ve öğretmenlerin yaşam kalitelerine ve ruh sağlıklarına etkisini konu eden araştırmalar planlanabilir. Salgının ÖÖG olan öğrencilerin akademik performanslarına yönelik olası olumsuz

etkilerini en aza indirmek için bu öğrencilerin ihtiyaç duydukları akademik konularda farklı eğitim programları ve müdahaleleri tasarlanabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(lar), bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Çalışma doküman analizi çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

Kaynakça/References

- Aishworiya, R., & Kang, Y. Q. (2020). Including children with developmental disabilities in the equation during this COVID-19 pandemic. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-4. <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04670-6>
- Asfuroğlu, B. Ö. ve Fidan, S. T. (2016). Özgöl öğrenme güçlüğü [Specific learning disorders]. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(1); 49-54. , <http://dx.doi.org/10.20515/otd.17402>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2014). Ruhsal bozuklukların tanısai ve sayımsai elkitabı, beşinci baskı (DSM-5), tanı ölçütleri başvuru elkitabı [Diagnostic and statistical manual of mental disorders]. (Çev. E. Körođlu). Hekimler Yayın Birliği.
- Araten-Bergman, T., & Shpigelman, C. N. (2021). Staying connected during COVID-19: Family engagement with adults with developmental disabilities in supported accommodation. *Research in developmental disabilities*, 108, 103812. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2020.103812>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative research journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (Çev. S. B. Demir). Eđiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve deseni* (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Eđiten Kitap
- Davey, L. (1991). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 2(9). <https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1031&context=pare>
- Ertuğ, C., (2020). Coronavirüs (COVID-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Ferguson N., Laydon D., Nedjati Gilani G., Imai N., Ainslie K., Baguelin M., Bhatia, S., Boonyasiri, A., Cucunubá, Z., Cuomo-Dannenburg, G., Dighe, A., Dorigatti, I., Fu, H., Gaythorpe, K., Green, W., Hamlet, A., Hinsley, W., Okell, L. C., van Elsland, S.,... Ghani A. (2020). *Impact of non-pharmaceutical interventions (NPIs) to reduce COVID-19 mortality and healthcare demand*. Prepared for Imperial College COVID-19 response team. <https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/medicine/mrc-gida/2020-03-16-COVID19-Report-9.pdf>
- Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N., & Cook, P. (2020). Parents’ experiences with remote education during COVID-19 school closures. *American Journal of Qualitative Research*, 4(3), 45-65. <https://doi.org/10.29333/ajqr/8471>
- Hughes, N., & Anderson, G. (2020). The experience of the COVID-19 pandemic in a UK learning disability service: lost in a sea of ever changing variables—a perspective. *International Journal of Developmental Disabilities*, 1-4. <https://doi.org/10.1080/20473869.2020.1773711>

- Karahan, S., Yıldırım Parlak, Ş., Demiröz, K., Kaya, M. ve Kayhan, N. (2021). Annelerin Koronavirüs (COVID-19) sürecinde özel gereksinimli çocuklarının problem davranışları ile baş etme deneyimleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 79-105.
- Kaya, C., Hsu, S., Rumrill, P. D., Hanley-Maxwell, C., & Chan, F. (2021). Differential vocational rehabilitation service patterns and outcomes for transition-age youth with specific learning disabilities: Implications in the COVID-19 era. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 54(1), 59-70. <https://doi.org/10.3233/JVR-201118>
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı: Etkileşimli bir yaklaşım* (Çev. Ed. Çevikbaş, M.). Nobel.
- Özer, M., (2020). Türkiye’de COVID-19 Salgını Sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Atılan Politika Adımları. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124-1129. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.722280>
- Özdoğan, A. Ç., & Berkant, H. G. (2020). COVID-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 13-43. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788118>
- Piştav-Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2020). Özel Eğitim Öğretmenliği Öğrencilerinin Koronavirüs (COVID-19) Salgın Sürecinde Uygulama Derslerine İlişkin Deneyimleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(8), 3669-3688. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44410>
- Power, N., Dolby, R., & Thorne, D. (2021). ‘Reflecting or frozen?’The impact of Covid-19 on art therapists working with people with a learning disability. *International Journal of Art Therapy*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/17454832.2020.1871388>
- Saban, A., & Ersoy, A. (2019). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*, Anı.
- Sani-Bozkurt, S., Bozkuş-Genç, G. ve Yıldız, G. (2021). COVID-19 küresel salgınının otizm spektrum bozukluğuna yansımaları: Betimsel durum çalışması. *Journal of Qualitative Research in Education*, 25, 29-52. <https://doi.org/10.14689/enad.25.2>
- Şenol, F. B., & Can Yaşar, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmen ve ebeveyn gözünden “özel eğitim”. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 439-458. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787808>
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Covid-19 (Sars, CoV-2 Enfeksiyonu) Rehberi, Bilim Kurulu Çalışması, 14 Nisan 2020, [https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/ COVID-19_Rehberi.pdf](https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf). Erişim Tarihi:03.06.2021.
- Thorell, L. B., Skoglund, C., de la Peña, A. G., Baeyens, D., Fuermaier, A. B., Groom, M. J., ... & Christiansen, H. (2021). Parental experiences of homeschooling during the COVID-19 pandemic: Differences between seven European countries and between children with and without mental health conditions. *European child & adolescent psychiatry*, 1-13. <https://doi.org/10.1007/s00787-020-01706-1>
- Toste, J. R., Raley, S. K., Gross Toews, S., Shogren, K. A., & Coelho, G. (2021). “Eye Opening and Chaotic”: Resilience and Self-Determination of Secondary Students with Disabilities Amidst the COVID-19 Pandemic. *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 16(2), 1-27. <https://doi.org/10.1080/10824669.2021.1906248>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R.K. (2014). *Case study methods: design and methods* (5. Baskı). Sage Pbc. <https://doi.org/10.4135/9781473915480.n48>

Zhao, Y., Guo, Y., Xiao, Y., Zhu, R., Sun, W., Huang, W., ... & Wu, J. L. (2020). The Effects of Online Homeschooling on Children, Parents, and Teachers of Grades 1–9 During the COVID-19 Pandemic. *Medical Science Monitor: International Medical Journal of Experimental and Clinical Research*, 26, e925591-1.
<https://doi.org/10.12659/MSM.925591>

İletişim/Correspondence

Dr. Öğr. Üyesi Bora Görgün

bora.gorgun@idu.edu.tr

Arş. Gör. Dr. Özge Balıkcı

ozges@ogu.edu.tr